

TÜRKİYE'DE BOŞANMA SORUNUNUN SOSYOLOJİK VE İSTATİSTİKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Cihangir Doğan*

GİRİŞ

Kısaca boşanma'yı, eşlerin evlilik durumlarını hukuken ve fiilen sona erdirmeleri olarak tanımlayabiliriz.

Boşanma olayı her toplumda çeşitli dönemlerde farklı ve değişen kurullarla düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nda kadın ve erkeğe boşanma olayında eşit hak tanınmıştır.

Türkiye'nin nüfusu 1930'dan 1990'a kadar yaklaşık 4 kat artmıştır. Boşanmaların da aynı dönemde 12 kat arttığı görülmüştür. Boşanmalardaki bu artış rakam olarak 1992'de 27.133'e ulaşmıştır.

Boşanan çiftlerin önemli bir kısmını çocuksuz aileler oluştururken, daha sonra sırasıyla 1-2 ve 3 çocuklular gelmektedir. Ayrıca boşanma eşlerin eğitim düzeylerine, yaş gruplarına, evlilikte geçen süreye göre de değişmektedir.

Boşanma nedenleri arasında en yüksek oranı geçimsizlik oluşturmaktadır. Sosyolojik açıdan boşanma olgusunun artışında şehirleşme, kadınların aktif iş hayatına atılarak ekonomik bağımsızlığına kavuşması, geleneklerin aşınması, insanların daha ferdiyetçi ve bağımsız düşünmeleri gibi çeşitli nedenler

---

* M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Öğretim Üyesi.

sayılabilir. Bu gelişmeler ve değişmeler karşısında boşanma olaylarının giderek katlanarak artışı endişe verici bir duruma gelmiştir.

Boşanma Olgusu

Boşanma, eşlerden birinin boşanma ilanı almasıyla evlilik durumunun son bulmasıdır. Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu'nun kabul ettiği tanıma göre, boşanmanın istatistiksel açıdan mevcut olabilmesi için evlilik müessesesinin hukuki bakımdan sona ermiş olması ve tarafların tekr evlenebilecek serbestiye sahip bulunmaları gerekmektedir.

Boşanma olayını çeşitli evrelere ayırarak inceleyenlere de rastlanılmaktadır. Bu evreler, Duygusal boşanma, Yasal ve Ekonomik boşanma, Anne-Baba olarak boşanma, Toplumsal Boşanma ve Ruhsal boşanma olarak değerlendirilmektedir.¹ Bu tür boşanma sınıflandırması yapılacağı gibi kısaca, Duygusal ve Ruhsal boşanma, Yasal boşanma ve Toplumsal boşanma olarak üçlü evrelerde de inceleyebiliriz.

Duygusal boşanmayı, boşanmanın genellikle ilk evresi olarak sevgi, güven ve saygının azaldığı dönem olarak belirtebiliriz.

Yasal boşanmayı, hukuki işlemin yapıldığı ve ekonomik sorunların da yasal yollarla neticelandığı evre olarak söyleyebiliriz.

Toplumsal boşanma ise, toplumun boşanmış kimseleri kabulüdür, çeşitli toplumlarda, toplumun kabulü oldukça güç kabul edilirken, bazı toplumların normal hoşgörüsü ile baktıkları bilinmektedir.

Evlilik bağının eşler hayattayken çözülmesini sağlayan boşanma kurumu, çeşitli devirlerde ve ülkelerde farklı açılardan ele alınmıştır. Her toplumun ihtiyaçlarına göre değişen kurallarla düzenlenmiştir.

Eski Roma'da boşanma nedenleri yasal olarak düzenlenmemiştir. Eşler istedikleri zaman birbirlerinden ayrılma hürriyetine sahiptirler. Eski Yunan'da koca serbestçe evliliği sonlandırabilirdi. Bunun için yasal bir neden aranmazdı. Kadın ise boşanabilmek için yargıca başvurmak zorundaydı. Buna karşılık evliliği dini bakımdan kutsal bir kurum kabul eden Katolik Kilise, hukuki boşanmayı kabul etmemiştir.²

¹ Özkan, İshak, Böke Ömer, "Boşanma ile Sonlanan Evliliklerde Kadının Hedef Olduğu Şiddet", Aile Kurultayı, ss. (315-331), Ankara-1995

² Cin, Halil, Eski Hukukumuzda Boşanma, Selçuk Ü., Konya, 1988, s.8

Türk Medeni Kanunu, boşanmada kadın ve erkeğe eşit hak ilkesiyle hareket etmektedir.

Hukuk işlemlerinin boşanmayı çok zor yahut çok basit prosedüre bağlaması, insanları boşanma kararına götüren süreci fazla etkilememektedir. Zira boşanma kararı çok ender durumlar dışında anlık bir karar değildir. Pek çok evlilik kötü dönemlerden ve zorluklardan geçer. Çok güçlü bir beraberliği sürdüren insanlar bile çoğu zaman akıllarından ayrılmak fikrini geçirebilirler. Ancak buna rağmen evli kalmayı tercih edebilirler.

Özkan (1989)'a göre, her yıl Türkiye'de yaklaşık 100.000 kişi boşanma davası açmaktadır. Bu davaların bir kısmı usulüne uygun açılmadığı için reddedilmektedir. Bir kısmı usulle ilgili işlemlerin yürütülmemesi nedeniyle reddedilmektedir. Ama taraflar yine ayrı yaşamaya devam etmektedir. Yaklaşık olarak açılmış boşanma davalarının ancak beşte biri (%20)'si boşanma ile sonuçlanmaktadır.

Türkiye'de Boşanmaların Tarihsel Gelişimi:

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar boşanma istatistiklerine baktığımız zaman, boşanma sayısının sürekli artış halinde olduğunu görmekteyiz.

Hatta son yıllarda adeta önemli bir zıplama görülmektedir. Boşanma sayısını nüfus artışıyla karşılaştırdığımız zaman dikkat çekici oranlar ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin nüfusu 1930'da 100 olarak kabul edilirse, 1962'de 200.3, 1979'da 301.3 ve 1989'da 379.9'a çıkmıştır.

Buna karşılık boşanma sayısını 1930'da 100 olarak kabul edersek, 1942'de 243.1, 1956'da 526.8, 1979'da 683.6, 1987'de 860.6 ve 1989'da 1193 olduğu hesaplanmaktadır.

Buna göre Türkiye'de 1930'dan 1989'a kadar nüfusumuz 4 kat artmış olduğu halde, boşanmalar 12 kat arttığı hesaplanmıştır. Boşanma indeksi 1980'lere kadar belli bir artışla dalgalı seyrederken, 1980'lerden sonra hızlı bir artış göstermiş ve 1988'den itibaren bu indeks adeta sıçramaya dönüşmüştür. DİE, sıçramanın önemli nedenlerinden birisinin boşanmayı kolaylaştırıcı yeni boşanma yasasının yürürlüğe girmesini göstermektedir.³

³ DİE, İstatistiklerle Kadın, (1927-1992), Ankara 1995, s.53

Boşanma oranı 1991 verilerine göre binde 5 olmuştur. Rakam olarak yıllık 1992'de 27.133'e ulaşmıştır.

Bazı illerimizde yıllık boşanma sayısı (1992), İstanbul'da 5.115, İzmir'de 3.028, Ankara'da 1.947, Konya'da 1.202 ve Antalya'da 853'dür.⁴

3. Boşanan Çiftlerin Sosyo-Kültürel Durumları:

a) Boşananların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı: Boşanan çiftlerin önemli bir kısmını çocuksuz aileler oluşturmaktadır. Ancak istatistiklere baktığımız zaman çocuksuz ailelerin boşanma oranı gederek bir azalma göstermektedir. Boşanmalar içinde çocuksuz ailelerin oranı 1950'de % 62.5 olduğu kaydedilirken, 1989'da % 47.3 olarak kaydedilmektedir.⁵

Çocuk sayılarına göre boşanmalardan, 1989 yılı içerisinde iki çocuklu boşanmaların oranında bir artış, 1, 3, 4, 5 ve 6 çocuklu boşanmaların oranında ise bir düşme görülmektedir.

Bir çocuklu boşanmalar 1989 yılında % 22.5, iki çocuklu boşanmalar % 7.5, dört çocuklu boşanmalar % 3.6 ve beş üstü çocuklu boşanmalar % 2.7 oranını oluşturmuştur.⁶

Bir ve iki çocuklu aileler için çocuk sayısının boşanmayı engelleme yönündeki etkisinde önemli zayıflama nedeni olarak bu ailelerin büyük bir bölümünün sosyal güvenlik sabibi olması ve çalışan eşler olması ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir.

Boşanma öncesinde ve boşanma sırasında en büyük kavgalar çocukların çevresinde dönmekte ve en çok yüzüstü bırakılanlar da çocuklar olmaktadır. Anne ve baba bilerek ya da bilmeyerek çocuklarını kendi çekişmelerinin ortasına atmakta, onları taraf tutmaya, kimi zaman da arabuluculuk yapmaya zorlamaktadırlar. Halbuki çocuklar için en zor şey anneleri ve babaları arasında seçim yapmaktır. Çocuk ne bu birliğin oluşmasından ne de yıkılmasından sorumludur. Toplumun oluşumu gereği normal çocuklar ana-babalarıyla beraber olanlardır.

Saran (1990)'ın ifadesine göre, Amerikalı araştırmacılar parçalanmış aile ortamının suçlu çocuklar arasında önemli bir yüzdeye ulaştığını tespit

⁴ DİE 1994 İstatistik Yıllığı, Yay. No: 1720, s.111

⁵ DİE, 1982-1991 verilerinden faydalanılmıştır.

⁶ DİE, 1980 Boşanma İstatistikleri, Ankara-1982, DİE, 1989 Boşanma İstatistikleri, Ankara-1991.

etmişlerdir. Çocuklar çevrelerindeki havaya karşı çok daha duyarlıdırlar. Bundan dolayı çeşitli gerginliklerin hemen farkına varırlar.

Exeter Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada araştırmacılar, bölünmüş ailelerden olan 152 çocuk deneğin ruhsal ve fiziksel sağlığını, okuldaki başarı durumunu kapsamlı bir biçimde incelemeye tabi tuttular. Ana-babası ayrı olan ya da babasıyla yaşayan çocukların, ana-babası mutlu ya da mutsuz birlikte olan çocuklardan iki kat daha sorunlu olduğu kaydedilmiştir.⁷

Boşanma olayında davayı açan eşlerin yerleşim bölgeleri bakımından ise 1989'da % 76 kent, % 24 köy olarak kaydedilmiştir.

Ayrıca önemli bir konu da boşanmalarda davayı açan tarafın 1989'da % 41.4'ünü erkekler, % 58.6'sını da kadınlar olmasıdır. Zaman içinde kadınların boşanma için yaptıkları başvuruların arttığı gözlenmektedir. Bu durum, toplumsal değişim ile birlikte, kadının ekonomik hayata atılmasının boşanma için daha cesur karar vermesini doğurmuş olmasına bağlanabilir.

b)Boşanan Eşlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı: Boşanan erkeklerin 1989'da % 1.9'u okuma-yazma bilmemektedir. Boşanan kadınların ise 1989'da % 6.1'i okuma-yazma bilmemektedir. Okur-yazar oranları erkekler için % 4.7, kadınlar için de % 6.4 olarak belirtilmiştir. İlkokul mezunu olanların, erkekler % 53.7'sini, kadınlar ise % 57.1'ini oluşturmaktadır. Ortaokul ve dengi okullardan mezun olanlar arasında erkekler % 19.9 ve kadınlar % 17.5'lik orana sahiptir. Lise ve dengi okul mezunu erkekler % 16.1'lik oranda iken, kadınlar % 11.2'lik bir orana ulaşmıştır. Yüksekokul mezunları ise erkekler içinde % 3.7'yi, kadınlar içinde % 1.7'yi oluşturmaktadır.⁸

Tarihsel olarak geriye doğru gidildiğinde, nüfus içinde okur-yazarlık oranının düşük olmasının bir yansıması olarak boşananların önemli bir kısmının okur-yazar olmadığı görülür.

Günümüzde ise boşanmış nüfusun büyük oranda okur-yazar olduğu gözlenmektedir. Okur-yazarlık her iki cins için de boşanmayı kolaylaştırıcı etki olarak görülebilmektedir.

c) Boşanan Erkeklerin Mesleklerine Göre Dağılımı: 1989 yılında boşanan erkeklerin % 49.3'ünü tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar oluşturmaktadır. Bu meslek grubunun önemi,

⁷ Cumhuriyet, 2 Nisan 1994, s.1

⁸ DİE, 1989 Boşanma İstatistikleri, Ankara-1991

kadınlar içinde giderek artmaktadır. 1989 yılında boşanan kadınların % 6.6'sı bu gruba girmiştir.

Tarımcı, ormancı, balıkçı ve avcılar grubuna giren boşanmış erkeklerin oranı 1989'da % 17.8 olmuştur. İdari personel ve benzeri çalışanlar grubu boşanmış erkekler için 1989'da % 9.2 olmuştur. Aynı meslek grubuna giren boşanmış kadınların oranı ise 1989'da % 4.8 olmuştur.

Meslek olarak ev kadını, emekli, irat sahibi ve öğrenciyi kapsayan diğer grubuna giren boşanmış erkeklerin oranı 1989'da % 7.6 olmuştur. Diğer grubu boşanmış kadınlar için en kalabalık meslek grubudur. Bu grupta boşanmış kadınların 1989'da % 86'sı yer almıştır.

Ticaret ve satış personeli grubuna giren boşanmış erkekler 1989'da % 10.5 olmuştur. İlimi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili diğer meslekler grubuna giren boşanmış erkeklerin 1989'da oranı % 3.5 olmuştur. Aynı gruptaki kadınların oranı ise % 1.8'dir.⁹

Tarımsal işlerde çalışan boşanmış erkeklerin oranı, bu kesimin genel nüfus içindeki payına paralel olarak düzenli bir şekilde düşmektedir. Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar, ulaştırma makineleri kullananlar grubu, ticaret ve satış personeli grubuna giren erkeklerin oranı giderek artmaktadır.

Emekli, ev kadını, irat sahibi ve öğrencilerden oluşan diğer grubuna giren kadınların oranı, Türkiye'de kadının iş gücüne katılımının düşüklüğüne paralel olarak çok yüksek çıkmıştır. Bu oran, çok küçük azalmalar gösterse de daha uzun süre en önemli sırasında yer alacağı benzetilmektedir. Bölgelere göre ise Marmara Bölgesinde % 6.6, Akdeniz Bölgesinde % 4.5, İç Anadolu Bölgesinde % 5.8, Karadeniz Bölgesinde % 4.3 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde % 1.5 oranı görülmüştür.¹⁰

d) Boşanan Eşlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı: Boşanan kişilerin yaş gruplarına bakmak, ortalama ilk evlenme yaşları ve içinde oldukları sosyal yapı konusunda bir fikir verebilir.

1989 yılında boşanan erkeklerin 15-19 yaş grubunda % 1, 20-24 yaş grubunda % 10.3, 25-29 yaş grubunda % 23.5, 30-34 yaş grubunda % 21.4, 35-39 yaş grubunda % 14.5, 40-44 yaş grubunda % 9.7, 45-49 yaş grubunda % 6.3,

⁹ DİE, 1982-1991 verilerinden faydalanılmıştır.

¹⁰ Özkan, İshak ve Böke, Ömer, "Boşanma ile Sonlanan Evlilikler..." Aile Kurultayı, A.A.K. Yayını, Ankara-1995, s.325

50-54 yaş grubunda % 4.6, 55-59 yaş grubunda % 3.8 ve 60 ve üzeri yaş gruplarında ise % 4.9 olmuştur.

1989 yılında boşanan kadınların, 15-19 yaş grubunda % 6.3, 20-24 yaşta % 20.6, 25-29 yaşta % 23.5, 30-34 yaşta % 17.4, 35-39 yaşta % 11.2, 40-44 yaşta % 7.4, 45-49 yaşta % 4.6, 50-54 yaşta % 3.2, 55-59 yaşta % 2.6, 60 ve üstü yaşta % 3.2 olmuştur.¹¹ Ülkemizde boşanma yaşı 20-29 yaş arası olduğu kaydedilmektedir.

Daha önceki yılların verileriyle karşılaştırdığımızda 15-29 yaş arasındaki gruplarda boşanan erkek ve kadınların oranı azalmaktadır. 30-44 yaş gruplarında boşanan erkek ve kadınların oranı ise artmaktadır. Bu durumu ilk evlenme yaşı ortalamasının yükselmesine bağlayabiliriz. Ortalama boşanma yaşının yükseltilmesini sağlayan gelişmeden, giderek kadının statüsünde bir yükselmenin olduğu söylenebilir.

e) Evlilikte Geçen Süreye Göre Dağılımı: Boşanmaların evlilikte geçen süreye göre dağılımına gelince en yüksek ayrılma oranı evliliğin ilk yılında görülmektedir. İlk yıldan sonraki en yüksek ayrılma oranı da evliliğin ikinci yılına rastlamaktadır. Evliliğin en fazla zedelenebilir olduğu dönemin ilk üç yıl içinde olduğunu gösteren sonuçların diğer ülkelerde de aynen tekrarlanması için bir sebep yoktur. Monahan'ın araştırmaları, boşanma istatistiklerinin belirttiğinden çok daha önce bir evlilik çözülmesine gidildiğini ortaya koymuştur.¹²

Yıllara göre boşanmalara evlilik süreleri açısından bakıldığında, görece bazı değişimler dışında boşanmaların yapısında çok önemli değişikliklerin olmadığı görülmektedir.

1989 yılı içinde gerçekleşen boşanmaların oranları, evlilik süresi bir yıldan az olanlar için % 2.1, bir yıl için % 11, iki yıl için % 11.7, üç yıl için % 7.4, beş yıl için % 6.4, 6-10 yıl için % 24, 11-15 yıl olanlar için % 13.9 ve 16 yıl ve daha fazla olanlar için % 14 oranları görülmüştür.

Evliliğin ilk beş yıl dışındaki boşanmaların oranı 1989'da % 28.1'dir. İkinci beş yılda bu oran % 24'dür. Üçüncü beş yılda ise boşanma oranı düşerek % 13.9 olmuştur. Yine istatistiklere baktığımızda evliliğin üçüncü beş yılında gerçekleşen boşanmaların önceki yıllara göre 1980-1989 döneminde dikkati çekecek şekilde arttığı gözlenmektedir.

¹¹ DİE, 1982-1991 verilerinden uyarlanmıştır.

¹² Dominion, J., Cinsel, Psikolojik ve Toplumsal Açından Boşanma, (Çev: Mehmet Harmancı) Koza Yayınları, İst., 1974, ss.19-20

Yapılan çalışmalar evliliğin sona ermesinin en az iki döneme ayrılabilceğini göstermektedir. Birincisi evliliğin ilk beş yılını kapsamaktadır. Bu dönemde gerekli olan bedensel ve ruhsal ilişkinin sağlanamaması boşanmanın başlıca sebebi olabilmektedir. Bu dönemi başarıyla atlatan evli çiftler aralarındaki ilişkinin başka baskılara girdiği ikinci döneme geçmektedirler. Bu baskılar karmaşık olup, henüz tam olarak anlaşılmadığı halde, bazı yeni araştırmalar bir takım unsurları ortaya çıkarmıştır.¹³

4. Boşanma Nedenleri:

Nedenlerine göre boşanmalara bakıldığında, ilk dikkati çeken nokta boşanmaların her zaman % 90 civarında bir kısmının geçimsizlik nedeniyle olmasıdır. Bu nedenle yıllar itibarıyla değişimi incelediğinde geçimsizlik nedeninde bir artma, terk nedeninde ise bir azalma eğilimi gözlenmektedir. 1940 yılında geçimsizlikten boşananların oranı % 62.7 iken, bu oran 1991 yılında % 93.9'a çıkmıştır. Terkte ise sırasıyla bu oranlar % 8.1'den % 2.6'ya düşmüştür.¹⁴ Ayrıca boşanma nedenleri arasında sırasıyla nedeni bilinmeyen (diğer), zina, cana kasıt, cürüm ve haysiyetsizlik ve akıl hastalığı yer almaktadır.¹⁵

Geçimsizliğin son derece genel bir kavram olduğu bilinmektedir. Farklı bir çok neden bu başlık altında toplanabilir. Bu nedenle bu kadar önemli yüzdeye sahip olan bir kategori olmasına rağmen bu konu ile ilgili yorum yapmak çok güçtür.

Türkiye'de boşanmalar hem refah içinde bulunanlarda, hem de hayat şartlarının ezdiği kesimlerde görülmektedir. Bunların yanısıra ruhi bozukluk, maddi çıkar için evlenme, eşlerden birisinin veya ikisinin alkol veya kumar alışkanlığı, yaş farkı, eğitim düzeyinin farklı oluşu, çocuksuzluk, erkeğin çok eşlilik görüşünü benimseme eğilimi, namus anlayışının farklılaşması, evliliğin yükümlülüğünü kavramadan evlenme, son yıllardaki bazı basın ve yayın kuruluşlarının aile kurumunu çözücü yayın ve telkinleri, toplumun zihniyetinin değişmesi, dolayısıyla insanlarda faydacı, çıkarıcı ve ferdiyetçiliğin öne çıkması, uyumsuz ve geçimsiz ailede yetişmek gibi, bir çok faktörün boşanmaya neden olduğu kaydedilmektedir.¹⁶

Şirvancı (1981)'ya göre ise, boşanmaların özellikle gelişmiş toplumlarda yüksek bir orana sahip olmasının nedenleri hızlı kentleşme, toplumsal

¹³ Dominion, J., Cinsel, Psikolojik ve Toplumsal Açından Boşanma, (Çev: Mehmet Harmançı) Koza Yayınları, İst.-1974, ss.20-21

¹⁴ DİE, İstatistiklerle Kadın, 1927-1992, Ankara- 1995,s. 54

¹⁵ DİE, İstatistik Yıllığı, Ankara, 1995, s.114

¹⁶ Erkal, Mustafa, Sosyoloji, İstanbul-1987, s.83

hareketlilik, hoş görü, azalmış doğurganlık, kadının iş gücüne katılması ve evlilikte mutluluk kavramı üzerinde durulmaya başlanmasıdır.

Hanehalkı reislerine göre, boşanmak için en önemli neden % 76.7 ile zina ve % 66 ile geçimsizliktir. Bu sıralama yerleşim yerine göre değişmekle birlikte, zinanın boşanma sebebi olması düşüncesi kırsal bölgelerde % 82.6, kentlerde % 70.6’dır. Geçimsizlik ise kırsal bölgede % 64.3, kentlerde % 67.3’tür.¹⁷

Bu rakamlara göre boşanma nedeni olarak zina, cana kasıt ve pek fena muamele ve terk giderek önemini yitirmekte veya bu olayların görülme sıklığı zaman içinde azalma eğilimindedir. Bunun yanında geçimsizlik ve diğer başlığı altında toplanan nedenlerde ise belirgin bir artış eğilimi vardır. Bu durum, açığa vurulmak istenmeyen bazı nedenlerin her ne kadar biten bir aileyle ilgili de olsa mahremiyet duygusundan dolayı geçimsizlik gibi, muğlak nedenlerle saklanmasından kaynaklanabileceği gibi, o nedenlerde gerçek bir azalma diğerlerinde de bir artış olduğundan kaynaklanabilir.

Öneriler

Boşanma olayı, bütün toplumlarda sosyal bir problem olarak algılanmaktadır. Bu problemin kaynağı, boşanmaların artmasıyla ailenin zayıflayacağı endişesidir. Ailenin güçlü olması, sağlıklı ve güçlü nesillerin üretilmesini ve toplumların varlık ve geleceğinin güvencesi olarak kabul edilmektedir.

Günümüzde sosyal ve ekonomik nedenlerle karı-kocanın rolleri farklılaşmakta, çekirdek aile tipi sanayileşmiş şehir bölgelerinde artmakta, erkek gibi kadın da çalışmaya mecbur kalmaktadır. Artık eğitim, sağlık, güvenlik gibi görevleri devlet üstlenmiştir. Ailede bu tür fonksiyonlar bir taraftan daralırken, kalan fonksiyonlar aile için hayati önem taşımaktadır. Geleneksel yapının hakim olduğu bölgelerden farklı olarak kadın ve erkeğin iş hayatı ile aile hayatı birbirinden ayrılmıştır. Bu durum aile içi iletişim sürecinin zayıflamasına ve çağdaş toplumların önemli sorunu olan parçalanmış ailelerin giderek artmasına neden olan faktörlerden birisi olarak gösterilebilir.

Ayrıca aile kurumuna yasaların yerine toplum bilimi açısından bakılırsa daha iyi anlaşılacaktır. Bir aile ne kadar sorunlu olursa olsun, eğer mahkeme boşanmaya karar vermemiş ise, bu ailede hukuksal açıdan eşler arasındaki bağ sağlam olarak değerlendirilmektedir. Halbuki ailede çözülmenin yaşanıp yaşanmaması hukuk sisteminin onu tespit etmesine bağlı değildir. Ailedeki

¹⁷ DPT, Türk Aile Yapısı Araştırması, Ankara-1992, s.125

manevi çözülme en az boşanma kadar önemlidir. Boşanma oranları ailenin sağlıklılığı açısından yeterli bir belirleyici değildir. Ailenin sağlıklılığı açısından daha güçlü bir yorum yapabilmek için kesinleşmiş boşanma sayısında değil, ne şekilde sonuçlanırsa sonuçlansın açılan boşanma davası sayısına bakmak gerekir. Eğer ailede durum boşanma davası açmaya kadar varmışsa, zaten o ailenin sağlıklı olduğu söylenemeyeceği kanaatindeyiz.

Bundan dolayı konu ile ilgili veri toplama aracı olarak kullanılan boşanma istatistikleri formlarının açılan bir boşanma davası için doldurulması, hem teknik olarak mümkün, hem de gereklidir. Çünkü Türkiye’de her yıl kesinleşen boşanmalar, açılan davaların sadece beşte biri kadardır. Bu bakımdan değerlendirilmeleri boşanma sayısı üzerinde değil, açılan boşanma davası sayısı üzerinde oturtmak daha tutarlı olacaktır.

Şurası da bir gerçektir ki, geçmişin az kentleşmiş, az farklılaşmış toplumlarında aileler sağlıklı olsun ya da olmasın daha az çözülmekte idi.

Türkiye’de 1930’dan 1989’a kadar yaklaşık nüfus 4 kat artarken, boşanmalar 12 kat artmıştır. Bu durum konunun ciddiyetini anlatması bakımından çok önemlidir. Bundan dolayı ayrılmayı hukuken zorlaştırmak yerine aile üyelerini ayrılma durumuna getirmeyecek tedbirlerin alınması ve sosyal politikalar geliştirilmesinin daha yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Boşanma davalarının yaklaşık % 75’i kentlerde ve % 60’ı kadınlar tarafından açılmaktadır. Kentlerde kadınların boşanma davaları açma oranı, kırsal bölgelerde de erkeklerin boşanma davası açma oranı yüksektir.

Evliliklerin ilk beş yılı ailenin devamı açısından % 50 risk taşımaktadır. Boşanan ailelerin yaklaşık yarısı çocuk sahibi değildir. Ayrıca sorunsuz yürüyen evliliklerde eşlerin çocuk sahibi olma eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Boşananların % 90’dan fazlası geçimsizlik nedenini gösterirken, bu nedenin altında bir çok nedenlerin peçelenmekte olduğu bilinmektedir.

Boşanan kadınlarda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı, erkeklerden daha yüksektir. Bu durum, kadın nüfusun okur-yazarlık oranının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Okur-yazarlık her iki cins için de boşanmayı kolaylaştırıcı bir etken olarak söylenebilir.

Boşanan kadınların % 85’inden fazlası, ev kadınının da dahil olduğu diğer meslek grubuna girmektedir. Bu oran Türkiye’de kadının iş gücüne katılımının düşük olmasına bağlı olarak yüksek bir seviyede bulunmaktadır.

Türkiye’de boşanma olayı kadınlar için daha ağır sonuçlar doğurmaktadır. Boşandıktan sonra tekrar evlenebilme ihtimali kadınlarda erkeklere göre daha düşüktür. Kadınların cinsiyete göre boşanmış nüfus oranı yüksektir. Bu durum önemli iki nedene bağlanabilir. İlki boşanmış erkeklerin tekrar hiç evlenmemiş kadınlarla evlenmeyi tercih etmesi, ikincisi, kadınlar için ortalama yaşama ümidinin daha yüksek olmasıdır.

Diğer taraftan ortalama boşanma yaşı evlilik yaşına paralel olarak erkek ve kadın içinde yükselmektedir.

Netice olarak ülkemizde geleneksel değerlerin erozyona uğraması, bir çok yönde yararı görülen geleneksel kurumların hızla ortadan kaldırılması, bunun yerine kullanılabilir yeni kurumlar kurulamayışı, toplumumuzu olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra insan ömrüne sığacak kadar kısa bir dönemde toplumu derinden sarsan gelişme ve değişmelerin yaşanmasında toplumun çeşitli fonksiyonları arasındaki uyumu bozmaktadır. Bu durum karşısında eğer köklü ve ciddi tedbirler alınmaz ise, boşanma olaylarının katlanarak artması ve yaygınlaşması beklenmektedir.